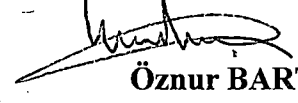

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

18505

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Yılmaz Tunç** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. 21/10/2024

Öznur BARTİN

Hakkari Milletvekili

Türkiye, son yıllarda insan hakları ihlalleriyle gündemde kalmaya devam etmektedir. 2023-2024 döneminde Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları durumu, uluslararası indeksler tarafından olumsuz bir şekilde değerlendirilmektedir. Örneğin, The Economist Intelligence Unit'in 2023 raporunda Türkiye "otoriter rejim" olarak sınıflandırılmıştır. Freedom House'un raporu da Türkiye'yi "kısmen özgür" olarak nitelendirirken, ifade ve basın özgürlüğü ile toplanma özgürlüğündeki kısıtlamalara dikkat çekmektedir. Amnesty International'ın raporu ise, insan hakları ihlallerinin özellikle tutuklamalar ve muhalefete yönelik baskılar üzerinde yoğunlaştığını vurgulamaktadır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), 2016 yılında kurulmuş olmasına rağmen, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda etkili bir işlev görememektedir. Sayıştay Başkanlığı'nın 2023 raporuna göre, kurumda iş tanımları ve organizasyon yapısı eksiklikleri bulunmaktadır. Ayrıca, hizmet birimlerinin ve büroların çalışma usulleri henüz belirlenmemiştir. Mevcut yapıda, başvuruların valilikler ve kaymakamlıklar aracılığıyla yapılması, uluslararası ilkelerle çelişmektedir. Paris Prensipleri, ulusal insan hakları kurumlarının yerel ofisler kurmasını önerirken, Türkiye'de yalnızca Gaziantep'te bir büro kurulabilmiştir. Ayrıca 11 üyesinden 3'ü Cumhurbaşkanı tarafından, 8'i ise Bakanlar Kurulu tarafından seçilmesi kurumun bağımsızlığına gölge düşürmektedir. Kurum, uluslararası insan hakları standartlarına uygun bir şekilde "A" düzeyinde akredite olabilmesi için yeterli personel ve organizasyon yapısına ihtiyaç duymaktadır. Mevcut kadro ve pozisyon durumu, işlevselliği kısıtlamaktadır. Geçici görevli personel sayısının fazlalığı ve kadroların yetersizliği, etkili bir hizmet sunulmasını engellemektedir.

TİHEK, insan hakları ihlallerini inceleme yetkisine sahip olmasına rağmen, bilişim sistemleri bakımından Adalet Bakanlığı'na bağımlı kalmaktadır. GANHRI'nin önerileri doğrultusunda, bağımsız bir bilişim altyapısına sahip olması ve azınlık dillerinde başvuru kabul edebilmesi gerekmektedir. Yine kuruma ayrılan bütçede Kamu İhale Kanunu'na aykırı olarak harcama sınırları aşıldığı tespit edilmiştir. Yasaya göre, 2023 yılında mal ve hizmet alım giderleri için belirlenen ödenek tutarları toplamı 47.364.000 TL olan kurum Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça ihalelerde toplam bütçesinin yüzde-10'unu geçemiyor. Ancak Sayıştay denetçilerine göre bu oran fazlası ile aşılarak 27.397.182,84 TL'ye ulaşmıştır. Türkiye 2023-2024 döneminde de uluslararası sıralamalarda olumsuz bir konumda yer almaktadır. İnsan hakları alanında ciddi reformlar gerektiği açık ortadadır. İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi hususunda TİHEK'in etkinliğinin artırılması, yeterli personel ve

organizasyon yapısına kavuşturulması, bağımsızlığının ve şeffaflığının sağlanması için acil önlemler alınması şarttır.

Bu bağlamda;

1. 2016 yılında kurulan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)'in insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda yürüttüğü çalışmalar nelerdir?
2. Uluslararası raporlarda demokrasi, eşitlik, hak ve adalet konularında son sıralarda yer alan bir Türkiye tablosu varken 'Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)'in işlevi konusunda gerekli analizler, değerlendirmeler yapılmış mıdır?
3. 2016 yılında kurulan kurumun hala iş tanımları ve organizasyon yapısı eksikliklerinin giderilmemiş olmasının gerekçesi nedir? Söz konusu eksiklikler ne zaman giderilecektir?
4. Hizmet birimlerinin ve büroların çalışma usullerinin henüz belirlenmemiş olmasının gerekçesi nedir? Konuya dair eksiklikler ne zaman tamamlanacaktır?
5. Kurumun, uluslararası insan hakları standartlarına uygun bir şekilde hizmet vermesi için Bakanlığınızca yürütülen çalışmalar nelerdir?
6. Paris Prensipleri'nin "ulusal insan hakları kurumlarının yerel ofisler kurulması" önerisine rağmen ülke genelinde sadece Gaziantep'te bir büro kurulmuş olmasının gerekçesi nedir? Kurumun temsilcilikleri arttırılacak mıdır?
7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Gaziantep temsilciliğinin aktiflik durumu nedir? Sadece merkez ve bir taşra teşkilatı bulunan kurum, çözüm noktasında ihtiyacı karşılayabilmekte midir?
8. Kurumun bağımsız bir şekilde hareket edebilmesi için "11 üyesinden 3'ü Cumhurbaşkanı tarafından, 8'i ise Bakanlar Kurulu tarafından seçilir" uygulamasının değiştirilmesi için Bakanlığınızca bir adım atılacak mıdır?
9. Kurumun işlevselliğinin arttırılması için geçici görevli personel yerine kadrolu uzman personelin çalıştırılması için Bakanlığınız gerekli adımları atacak mıdır?
10. 2023-2024 yılları aralığında demokrasi, insan hakları ve hak ihlalleri başlıklarında yapılan başvuru sayısı kaçtır? Bu başvurulardan kaç çözümü kavuşturulmuştur?
11. Bakanlığınızca kurumun bağımsız bir bilişim altyapısının oluşturulması hususunda ve Kürtçe ve Lehçeleri, Çerkesce, Lazca, Arapça gibi farklı dillerde de başvuru yapılabilmesini sağlayacak gerekli adımlar atılacak mıdır?
12. 2023 yılında mal ve hizmet alım giderleri için belirlenen ödenek tutarları toplamı 47.364.000, TL olmakla birlikte, aynı tertipler Kapsamında Kanun'un 21/f ve 22/d kapsamında yapılmış olan harcamalar toplamı ise 27.397.182,84 TL olup yapılan söz konusu harcamaların aynı Kanun'un 62/1 maddesinde Belirtilen %10 luk sınırı fazlasıyla aştığı ve aşan kısım için de Kamu İhale Kurulundan uygun görüş alınmadığı tespit edilmiştir. Kamu İhale Kanunu'na aykırı olarak harcama sınırlarının aşılmasının gerekçesi nedir?
13. Kamu İhale Kanunu'na aykırı olarak yapılan ihale sayısı kaçtır? Bu ihaleler ve ihaleleri alan firmalar hangileridir?